

Verslag van de nacht van de nacht excursie 26 oktober 2019

De kleuren van het daglicht vervagen als de schemering na zonsondergang ons omhult en de deelnemers aan de 'nacht van de nacht' excursie zich zoetjesaan melden bij de Gent van Gendt.. Even is het spannend hoeveel het er zullen worden: 45, een goed aantal om te splitsen in 2 groepen met 2 natuurgidsen per groep.

Wat veelvuldig kunstlicht ons brengt is duidelijk: hierdoor kunnen we 24 uur per dag ons bezighouden met activiteiten en menen we buitenshuis onze veiligheid te versterken. Al blijkt dat vaak een schijnveiligheid: Buiten de lichtbundels zien we onze eventuele belagers niet, terwijl wijzelf extra belicht worden. De meeste planten- en diersoorten (waaronder onze mensensoort) zijn echter geëvolueerd om 's nachts te rusten en op kracht te

komen. Nu het licht in iedere hoek van ons aardse leven weerschijnt, worden ook de schaduwkanten van zoveel licht steeds helderder. Daar komt bij dat wij het meest "verlichte" land van Europa zijn. Even een opsomming van die schaduwkanten:

De fotosynthese van planten wordt gestuurd door licht. Door het teveel aan licht gaan ze groeifwijkingen vertonen.

- De oriëntatie van vlinders wordt verstoord.
- Vleermuizen kunnen gebieden rondom lichtbronnen niet gebruiken.
- Trekvogels raken gedesoriënteerd.
- Roodborstjes zingen om 3 uur 's nachts.
- Echte nachtdieren zien slecht in het licht.
- Muizen raken depressief

En alsof dat allemaal nog niet erg genoeg is, onze mensensoort maakt hierdoor te weinig melatonine aan waardoor we slecht slapen. Een verstoord dag en nacht ritme bevordert bij ons de ontwikkeling van diabetes en hart- en vaat ziekten.

Én, niet op de laatste plaats, verleren we dat je buiten deze lichtstolp waar we in leven een geweldig eindeloos heelal en sterrenhemel kunt zien en ervaren. Je kunt de sterren in het donker zien flonkeren en dat leidt tot ontzag en allerlei speculaties. Én, eens zijn we daaruit voortgekomen. Nog verder afgelegd in de tijd dan het ontstaan van de levende natuur hier op aarde, was dat onze oerbron.

Zo ongeveer luidt de inleiding en daarna gaan we op pad om de kracht van de nacht te ervaren en buiten de sterren, wat van de nachtelijke natuur te ontwaren. Ondertussen is het echt donker geworden. Er is een zacht briesje met een heerlijke temperatuur. Een steenuiltje laat zich al horen.

We lopen de dijk af en komen bij een brug, waar Ruud Milder ons laat zien hoe de vegetarische bever, het grootste knaagdier van Europa, hier aan het werk is geweest. Één boom lijkt aan de verkeerde kant gevallen te zijn. De ander, precies zoals de bever (die meestal echt wel weet wat hij doet) het wil, is goed in het water gevallen. De sporen van die geweldige oranje voortanden zoals altijd zichtbaar in het hout. We horen geen waarschuwend

klap van zijn platte staart op het water. Al zijn we stil, ze zullen ons toch al wel gesignaleerd hebben.

Na het tweede hek en de tweede meidoorn scheiden de wegen van de twee groepen. Langs het prikkeldraad loopt onze groep richting het kraaienbos. Rechts voor ons uit zien we een kudde konik paarden veelal rustend en herkauwend op het veld. Ze hebben geen oog voor ons.

Wij kijken van ze af, uit naar het Noorden, waar de grote steelpan en de poolsterⁱⁱⁱ altijd aanwezig zijn het hele jaar door. Als je die poolster vindt (5x de buitenste zijde van de pan iets schuin omhoog rekt) kun je niet verdwalen. Helaas het wolkendek blijft dicht en verbergt hen. Als vervanging tonen we een afbeelding die laat zien hoe we als klein groepje uit Gendt, een stipje, op aarde zijn, die als planeet weer een klein stipje in onze Melkweg (sterrenstelsel met 400 miljard sterren) is. Die Melkweg is weer slechts een van de Lokale groep van sterrenstelsels, waarvan het Andromeda sterrenstelsel met 1000 miljard sterren 2x zo groot is. En die Lokale groep is weer een stipje in het heelal. Ook wel universum genoemd, die misschien wel weer een stipje in een veelheid van multiversa zou kunnen zijn. Phew, hoe nietig kun je zijn.

Weer een stukje verder houden we een stilte moment, waarbij we de weldaad van de duisternis en de geluiden om ons heen ervaren. Horen we weer een steenuil en het zacht briesen van de paarden? We kunnen in ieder geval een groep overtrekkende kolganzen horen met scherpere hoge gaggeluiden, die helemaal uit Siberië en Noord Rusland onze eiwitrijke velden gekozen hebben om aan te sterken voor de winter. Heerlijk; op de een of andere manier zijn de geluiden van de nachtelijke natuur, mystiek en rustgevend, terwijl de zachte duisternis als een balsem op onze vermoeide ogen werkt. Zalig die rust.

We gaan door en bereiken de populieren aan de rand van het Kraaienbos. Een paar zwarte populieren staan hier volgens plantnet, of zouden het toch kruisingen met de Canadese populier zijn? Anja vertelt hoe van hun relatieve zachte hout, klompen werden gemaakt. We bewonderden een groot wortelstelsel van een geveld populier en zien waarom hij het loodje heeft gelegd. In zijn wortelstelsel en er onder zien we vele halve bakstenen die het de populier onmogelijk heeft gemaakt om voldoende diep te wortelen, al zien we aan de zijkant van het stelsel nog een grotere penwortel. We lopen tussen de meidoornstruiken en bramen naar een open plek van het bos. Ook de flatsen van de rodegeuzen en de paardenpoep (zo goed voor de biodiversiteit) vermijden we. Tijd voor nog een stilte moment. We horen nu vooral het ruisen ritselen van de bladeren van de vele populieren. Mooi, zoals die het als geen andere boomsoort kunnen, dat ritselen. Als je de aanhechting van de bladsteel ziet, begrijp je waarom dat zo is.

We lopen door en dan opeens zien we aan de rand van het bos, een uitgang, waarschijnlijk de hoofdingang van een grote dassenburcht, die we ook al gauw kunnen bewonderen met zijn vele uitgangen. Waarschijnlijk zijn de dassen thuis. Het zijn marterachtige alleseters. Vroeg in de schemering zijn ze al op pad geweest en hebben al een maaltje regenwormen verorberd. Het zijn net mensen, ze blijven bouwen aan de vele ketels, zelfs als ze geen kamers meer nodig hebben. Vossen en konijnen maken daar vaak dankbaar gebruik van en wonen bij ze in. Ook zijn ze hygiënisch. Ze doen hun behoefte in 10cm ronde en diepe gaten, die je in het veld kunt vinden. Daarnaast gaan ze bij familie op bezoek bij een andere burcht. Het is zeldzaam dat er nieuwe dassenburchten bij gekomen zijn zoals in dit gebied, Dat is iets om heel zuinig op te zijn. Zo onder het wortelstelsel van struiken en bomen in een kleinschalig landschap voelen ze zich veilig.

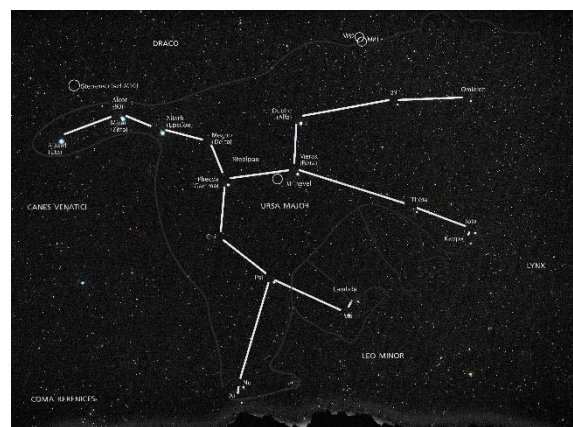
In dit zelfde gebied wonen ook steenuilen. Het zijn zulke verschillende wezens, maar toch hebben ze veel met de dassen gemeen. Ze blijven trouw aan hun partner, leven gemiddeld 4 jaar (zou 15 jaar kunnen zijn zonder de bekende bedreigingen), en hebben 2 of 3 jongen per jaar.

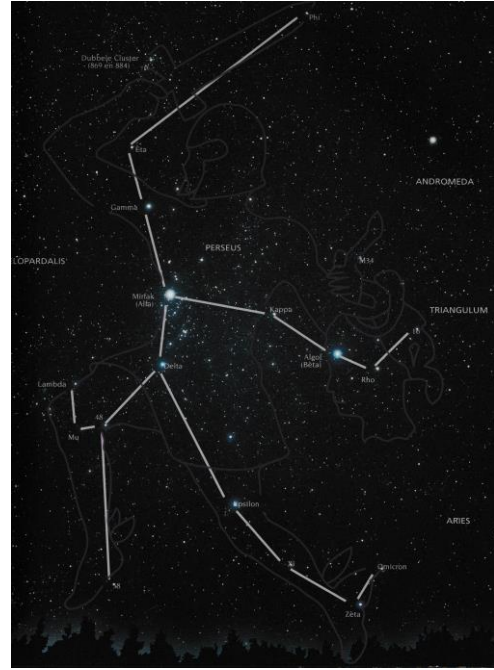
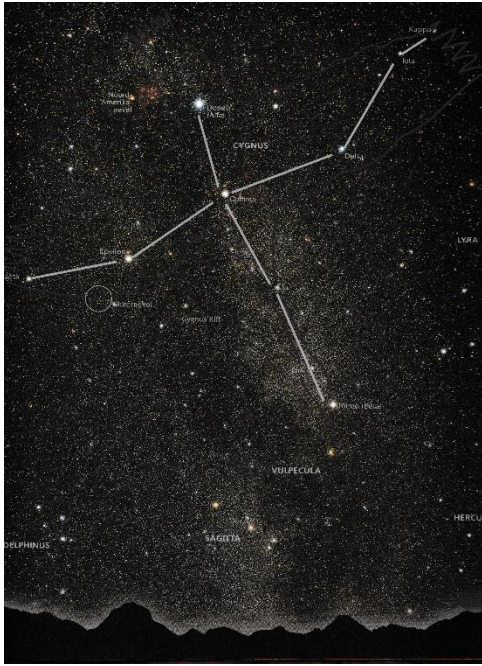
We lopen langs de zuidelijke kant van het gat van Huisman, waar vroeger klei gewonnen werd en dan nog zuidelijker naar een oude veldoven, waar de bakstenen gebakken werden en op tassen en regels te drogen gelegd werden. Mooi om als cultuurhistorie monument te beschermen.

Voor ons zien we ook een hele grote prachtige solitaire walnootboom (*Juglans regia*) met naar alle kanten uitwaaiende takken. De Amerikaanse *Juglans nigra* (zwarte walnoot verstoort het eindeloze netwerk van schimmels en wortels in het 'wood wide web'. Zou onze walnoot dat ook doen?

En ondertussen zijn we de andere groep tegengekomen. Dat lijkt een goed moment om het nog eens over de sterren te hebben. Helaas blijft het wolkendek gesloten. Via een grote i-pad en The Night Sky programma kunnen we een paar sterrenbeelden (sterren die bij elkaar een figuur lijken te verbeelden) illustreren.

Het sterrenbeeld De Zwaan, die door de Melkweg naar het zuiden vliegt, met Deneb als de grootste ster. En Perseus, een Griekse held en kind van Zeus die het hoofd van het monster Medusa afhakt met zijn zwaard, terwijl hij haar beeltenis alleen in het spiegelande vlak van zijn schild ziet, anders zou het oog van Medusa (een dubbeleclipserende ster Algol) hem doen verstenen. Daarna redt hij ook nog het sterrenbeeld Andromeda van een ongewisse verorbering door Cetus (sterrenbeeld Walvis).

Het is moeilijk zo, zonder de sterren zelf te aanschouwen. Dus we laten het hierbij. En ondernemen de terugtocht. Niet zonder een mooi vossenhol te bewonderen. Het vossenhol is waarschijnlijk verlaten, want er zijn geen botjes of vossendrollen in de omgeving te vinden. We lopen richting dezelfde brug waar we begonnen zijn. Niet zonder nog even van de geluiden, de stilte en de serene duisternis van het gebied te genieten.

Om 21.00 zijn we weer terug bij af en danken de deelnemers voor hun aandacht. We hopen dat ze hun bijdrage kunnen leveren om de lichtvervuiling bij hun thuis of bij hun gemeentes iets te doen verminderen.

In de andere groep hebben Jos van Betuw samen met Ruud Milder een vergelijkbare route en verhaal met ongetwijfeld hun eigen kennis van bijzonderheden in dit gebied toegelicht.

Het was fijn en nodig dat we voor deze bijzondere nachtelijke tocht 4 natuurgidsen beschikbaar hadden.

Dank jullie wel voor jullie bijdrage.

Anja en Alice